

Posudek vedoucího práce na magisterskou práci

JAKUBA NOVÁKA

Vůle, svoboda, událost
Studie k pojetí jednání u Hannah Arendtové

Záměr a charakter předložené práce:

Záměrem předkládané práce je pokus rozvinout interpretaci Arendtové pojetí jednání (v úzce vymezeném smyslu svobodného počínajícího jednání) v souvislostech s tím, co jednání předchází – počínání, začátek – a co po něm zůstává – událost. Tyto motivy autor dále chce vztáhnout k fenoménu vůle, resp. chtění a k fenoménu svobody, čímž se zároveň dostává k otázce, nakolik je vůle svobodná.

Autor se chce soustředit pouze na klíčové motivy výkladů H. Arendtové, avšak to činí tak, aby v těchto výkladech jejich důsledným promyšlením otevřel možnosti pro další rozvinutí úvah o tematizovaných fenoménech samých. Před hlavní výkladovou část práce autor vkládá dvě důležité přípravné kapitoly, které se jednak věnují vymezení aktivity jednání oproti jiným typům lidských činností a jednak se snaží systematicky postihnout způsob přístupu (metodu) H. Arendtové ke zkoumaným záležitostem, kterýžto způsob přístupu se ukáže být blízký fenomenologii M. Heideggera, resp. hermeneutice H.-G. Gadamera, nicméně v modifikované podobě, jež je určena specifíčností a komplikovaností tematizovaných fenoménů – zjevnost jednání v události v kontextu mezilidských vztahů, tradice atd. Z explikovaného způsobu přístupu je pak i zřejmé, proč v něm nelze vystačit s tradiční představou kauzality, která musí být nahrazena motivem elementů události.

Hlavní výkladová část práce se skládá ze dvou oddílů. Centrální oddíl se věnuje výkladům vůle a následně svobody. Autor oba fenomény ohledně jejich základních určení a rolí detailně sleduje na výkladech H. Arendtové, souběžně však tyto výklady samostatně promýšlí a rozvádí ve vlastní interpretaci, čímž se pokouší předvést mnohem širší a plastičtější rozsah obou fenoménů spojených s jednáním a jejich vzájemnou souvislost. Předvede, že vztah svobody a vůle je mnohem komplikovanější a bohatší, než by se zdálo na základě některých výkladů H. Arendtové, v nichž Arendtová pracuje explicitně jen s nějakým vybraným aspektem celého komplexu problémů jednání.

Na centrální oddíl navazuje krátký, nicméně tematicky pozoruhodný oddíl, v němž autor výše sledovanou souvislost motivů (či momentů) vůle, počínání, jednání a jeho odkázanost na druhé a na zjevnost před nimi, novost a událost pojednává v souvislosti s otázkou dějin a exemplární „události“ totalitarismu. Tím se opět v jiném úhlu pohledu dostává do zřetele vztah jednání a tradice, potažmo problém přerušování tradice. Konec tohoto oddílu práce lze pak i považovat za vlastní tematický závěr práce, formální závěr má pak charakter již jen sumace základních tezí, ke kterým autor ve svých interpretacích dospěl.

Komentář:

Celkově ohledně přístupu a způsobu provedení lze předloženou práci charakterizovat jako vlastní interpretační rozvedení klíčových motivů, jimiž Arendtová postihuje problematiku jednání. Ačkoli se práce zabývá koncepcemi jednání toliko u H. Arendtové a nemá ambice konfrontace s jinými postoji jiných autorů, není předložená práce vůbec jen nějakou referující prací. Autor sice detailně explikuje klíčové motivy z výkladů H. Arendtové, avšak tyto explikované motivy samostatně důsledně domýšlí a rozvádí dál, a to jak ohledně odkrytých možných nesourodostí v uchopení identických témat v rámci různých textů H. Arendtové, tak i v konfrontaci s tematizovanými záležitostmi samými. Tím si

zjednává kritický odstup od výchozích výkladů H. Arendtové, což mu umožňuje odkrýt možné alternativní perspektivy, které obohacují porozumění jak výkladům H. Arendtové, tak i sledovaným fenoménům spojených s lidským jednáním.

Při své práci autor vycházel ze znalosti širokého spektra textů H. Arendtové, přičemž se ve svých výkladech spíše zaměřil na texty méně známé. Tento široký záběr ve spojení s důsledným vlastním promyšlením vykládaných motivů umožnil podle mého soudu odkrýt problematičnost vnitřní souvislosti fenomény vůle – počátek jednání – odkázanost na druhé – novost počínu – vždy známý kontext jako předpoklad jednání – událost jako přerušení a zároveň pokračování dějin atd. Zde vidím jeden z přínosů práce, neboť při preferenci pouze nejznámějších textů H. Arendtové a při absenci pokusu najít nějakou fenomenální souvislost i v některých jejích zdánlivě nesourodých výkladech, může pak tradování výkladů H. Arendtové ustrnout do tezí, které sice adekvátně postihují jisté význačné rysy sledovaných motivů, avšak v posledku pouštějí ze zřetele další možnosti, jež právě Arendtové výklady našemu vidění světa nabízejí. Zde se autor naopak nabízenou komplexnost problémů ohledně vybraných klíčových motivů snažil nejen udržet ve zřeteli, ale i pokud možno dál rozšířit.

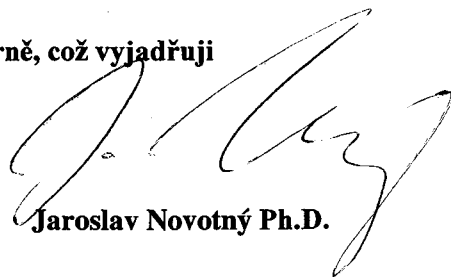
K tomu však lze na druhou stranu dodat, že jistým handicapem předložené práce, který sám autor ve své práci reflektuje, je absence obdobné promyšlené obeznamenosti alespoň s nevýznamnějšími tradičními koncepcemi jednání (např. u Aristotela, Kanta, Hegela, Marxe aj.), čímž by se výkladové perspektivy práce ještě více rozšířili. V této souvislosti si však jsem vědom toho, že hlubší záběr do dějin filosofie je patrně nad možnosti dvouletého magisterského oboru, ve kterém je studium filosofie zakomponováno pouze jako jedna z jeho součástí vedle mnoha jiných povinných z celého širokého oboru obecné antropologie.

Z věcného hlediska nemám ohledně předvedených výkladů žádnou výhradu či oponující námitku. Výhradu možná lze mít k již zmíněné detailnosti výkladů, která je na jednu stranu nezbytná pro naplnění smyslu práce, avšak na druhou stranu občas zastírá celkové směřování právě sledovaného výkladu (k tomu přistupuje problém, že – ačkoli se autor snažil práci stylisticky pročistit – přesto v ní tu a tam zůstaly jistá krkolomná souvětí, navíc ne vždy syntakticky sourodá). Potíž s detailností výkladů však autor kompenzuje dílčími resumé provedených výkladů a návěstími k výkladům dalším. Že nemám k práci výrazné věcné výhrady neznámá, že je naopak vše jasné. Pro mne osobně práce upozornila na některé záležitosti, které chápu jako otevřené otázky (např. jak rozumět souvislosti mezi jednáním a událostí totalitarismu, když totální hnutí naopak aktivitu jednání potlačuje; *kdo* a *kdy* tedy v totálním hnutí jednal, když máme totalitarismus rozumět jako události, která je vlastně zjevnou stránkou jednání). To ovšem neznámá, že by práce nenaplňovala svůj záměr, naopak právě tím, že ukázala a otevřela některé problémy, svůj záměr naplňuje.

Celkové hodnocení:

Celkově předloženou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji výborně, což vyjadřuji návrhem 38 bodů ze 40.

V Těptíně 21. ledna 2008

Jaroslav Novotný Ph.D.